

– етап безпосередньої практичної діяльності. Відпрацювання в педагогічних ситуаціях продуктивних дій з опорою на пізнавальну самостійність та творчість студентів.

– етап втілення творчих проєктів, метою якого є співпраця і співтворчість з учнями у вирішенні задач освіти та прогнозування нових видів діяльності [1].

Важливим складником організації практики поруч із визначенням загальної мети навчання і виховання є визначення закладів для проходження студентами практики. Зокрема це тип навчального закладу, мета, зміст, форми і методи роботи, умови і можливості для успішного проходження практики, розуміння адміністрацією і вчителями значення роботи зі студентами, наявність письмових угод про співпрацю, прогнозовані результати практики. Для проходження студентами педагогічної практики профільюючими кафедрами було укладено двосторонні угоди про співпрацю на рівні адміністрацій для забезпечення ефективного зворотного зв'язку, коли вчителі-предметники паралельно з методистами вищого навчального закладу спостерігають за практикантами в реальних умовах школи і визначають упущення в програмах практичної підготовки майбутніх учителів. Організаційно-педагогічними умовами співпраці між ВНЗ та школами з питань практичної підготовки студентів є, перш за все, чітке дотримання умов угод, графіку проведення практик відповідно до навчального плану, їх тривалості; змісту, завдань та форм контролю, визначення ролі вчителів, які працюють із студентами; забезпечення необхідних умов в школах для роботи із студентами.

Завданням формувального експерименту була розробка навчально-методичної документації для проходження неперервної педагогічної практики студентами-географами (завдання, зміст, форми звітності і критерії оцінювання виконаної роботи). Програма кожного виду практики охоплює такі розділи: мету і завдання практики; вміння та навички, які отримують студенти в процесі проходження педагогічної практики; права і обов'язки студентів-практикантів; права, обов'язки, зміст, методи і форми роботи керівника практики, адміністрації школи; критерії оцінки роботи студентів за період практики.

Нами було розроблено й апробовано у ході формуючого експерименту програму і технологію проведення практики для студентів четвертого і п'ятого курсу, мета якої – підготовка студентів до виконання функцій вчителя та класного керівника, поглиблення теоретичних знань в ході практичного проведення уроків і позакласних заходів з оптимальним вибором методів, прийомів, засобів й інтерактивних технологій проведення.

У ході формуючого експерименту задля надання можливості врахування побажань студентів щодо визначення місця проходження практики, вибору конкретних завдань і шляхів їх вирішення нами було створено систему їх практичної підготовки з обов'язковим урахуванням та дотриманням термінів, принципів організації, звітності за індивідуальним плануванням практики для кожного студента, що суттєво підвищує ефективність його практичної підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Література

1. Абдуллина О.А., Загрязкіна Н.Н. Педагогическая практика студентов / Учебн. пособие для студ. пед. Ин-тов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1989. – 175с.
2. Рапацевич Е.С. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С.Рапацевич – Мн.: “Соврем. Слово”, 2005. – 720с.

УДК 378

Яворський А.А.

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ

Анотація. У статті автор розглядає структурні компоненти професійної самоорганізації студентів, діяльність майбутнього педагога щодо формування професійної самоорганізації.

***Аннотация.** В статье автор рассматривает структурные компоненты профессиональной самоорганизации студентов, деятельность будущего педагога относительно формирования профессиональной самоорганизации.*

***Annotation.** In the article the author examines the structural components of professional selforganization of students, activity of future teacher in relation to forming of professional selforganization.*

Аналіз наукових праць дозволив деталізувати специфіку підготовки майбутнього педагога до професійної діяльності та окреслити найважливіші вміння. Фахова робота майбутнього викладача визначається предметним змістом, до якого входять мотивація, предмет, засоби, способи, продукт і результати такої діяльності. Водночас діяльність майбутнього педагога щодо формування професійної самоорганізації у своїй структурній організації характеризується сукупністю дій (умінь), які в кінцевому результаті визначають ефективність проходження педагогічної практики.

На ефективність педагогічної практики впливає, крім того, належний рівень її організації й умови формування професійної самоорганізації.

Продуктом діяльності майбутнього викладача щодо формування професійної самоорганізації постає сформований індивідуальний досвід у всій сукупності аксіологічних, значеннєвих, предметних, оцінних складових, які забезпечують його особистісне вдосконалення, формування знань, умінь і навичок у галузі педагогіки.

Проходячи педагогічну практику майбутній викладач виконує сукупність різних дій: перцептивних, мнемічних, комунікативних, предметно-перетворювальних, дослідницьких, контрольних (самоконтрольних), оцінних (самооцінних) і ін. Ці дії детерміновані певними зусиллями і спрямовані на рішення тих чи тих самоорганізаційних завдань, практикант цілеспрямовано або стихійно (інтуїтивно) вдається до них, розв'язуючи педагогічні ситуації.

Така сукупність таких різних дій визначає реалізацію однієї з методичних функцій, за допомогою якої здійснюється організація педагогічної практики майбутнього викладача. При цьому фахівці виокремлюють орієнтаційну, (що розвиває), мобілізаційну (що стимулює психічний розвиток учнів) й інформаційну функції [6].

Безперечним є і те, що вміння майбутнього викладача, формувати й оцінювати рівень розвитку професійної самоорганізації становить основу діяльнісно-оцінного компонента. Він виконує конструктивно-моделювальну, і контрольню-коригувальну функції. За допомогою конструктивно-моделювальної функції майбутній педагог здійснює структурування навчального матеріалу щодо самоорганізації й адаптує його до вікових особливостей, учить осмислювати явища, з'ясовуючи зв'язки і залежності, що існують у світі. Навчаючи, практикант здобуває власний досвід вирішення педагогічних проблем, удосконалює вміння переносити особистісний досвід.

Контрольно-коригувальна функція реалізується в діяльності викладача на етапі самоаналізу якості власної діяльності щодо проектування способів розв'язання завдань і проблем [8].

У структурі професійної самоорганізації майбутнього викладача є п'ять взаємозалежних, взаємопов'язаних компонентів: мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-пізнавальний, діяльнісно-оцінний, рефлексивний та емоційно-вольовий.

Мотиваційно-ціннісний компонент професійної самоорганізації об'єднує переконання, прагнення, внутрішні психологічні установки. Загальновідомо, що мотивація є містком між свідомістю й діяльністю людини, а цінності визначають широку мотивацію людської поведінки і являють собою центральне утворення структури особистості. У вітчизняній психології мотивацію розглядають як динамічний процес формування мотиву. Отже, провідною ланкою в структурі мотиваційно-ціннісного компонента є мотив. У процесі педагогічної практики майбутніх педагогів можна виокремити декілька груп мотивів, які активізують педагогічну діяльність і сприяють визначенню мети. Одну з груп становлять мотиви, які базуються на потребах особистості студента, – удосконалення і досягнення. Наступна група мотивів – це мотиви, що базуються на інтересі та обов'язку. [8]

Діяльнісно-оцінний компонент.

Конкретизуючи особливості професійної діяльності педагога, Л. Кондрашова наголошує на тому, що фахова робота здійснюється на двох різних, але взаємозалежних рівнях: теоретичному і власне практичному. При цьому реалізується цілеспрямоване вираження особливостей індивідуальності, що охоплює установку, погляди і переконання, систему взаємин, мотивацію, емоційно-вольові якості, професійну компетентність, навички й уміння, а також практичне впровадження [4]. Аналогічної думки щодо особливостей професійної діяльності педагога дотримується І. Колеснікова [3].

Рефлексивний компонент.

С. Рубінштейн обґрунтував два способи ставлення людини до світу: “включений” і “рефлексуєючий”. Перший індивід характеризується пасивним ставленням до життя, і залежить від обставин. Другий індивід виявляє активне, діяльне ставлення до життя, йому властивий більш високий рівень розвитку, у своїй поведінці він керується не зовнішніми факторами, а внутрішніми цілями й намірами [7].

Інтелектуально-пізнавальний компонент.

Найважливішою характеристикою праці педагога є творчість. За визначенням В. Давидова, людина, яка може застосовувати принцип творчої діяльності у своїй сфері, є всебічно розвинутою особистістю. Тому в процесі підготовки майбутнього педагога потрібно поставити за мету розвинути в студента особистісні якості, серед яких головні – здатність усвідомлювати необхідність змінювати обставини, й себе, знаходити власні ресурси для практичної реалізації завдань. В. Давидов наголошує, що суспільство потребує формування в дітей нового кола здібностей, тому необхідно створити таку систему виховання і навчання, яка організовує ефективне функціонування нових типів відтворювальної діяльності [1].

Відповідно до вчення Л. Виготського та його послідовника П. Зінченка, основою психічного розвитку людини є якісна зміна діяльності, що спрямована на відтворення (або засвоєння) здібностей [2].

Підбиваючи підсумок аналізу змісту підготовки майбутнього педагога, вважаємо за доцільне конкретизувати його складники:

- змістовий компонент включає такі знання: наукові, соціально-психолого-педагогічні, дидактичні, міжпредметні зв'язки;
- мотиваційно-ціннісний компонент передбачає ціннісну спрямованість особистості, а також формує потребу професійної самоорганізації;
- діяльнісно-оцінний компонент допускає наявність особистісних умінь самоорганізації і професійно – значущих умінь із формування й оцінювання рівня розвитку фахової самоорганізації;
- вольовий компонент спрямований на подолання майбутнім педагогом “моменту страху” і успішне опанування власної сфери духовності та сфери духовності своїх вихованців, що дає можливість вдало розпочати процес проходження педагогічної практики [8].

Пошук шляхів удосконалення педагогічної практики майбутніх викладачів зумовив появу авторських програм, які відображають особливості практичної підготовки навчальних закладів з урахуванням регіональних проблем, та посилюють дослідницький компонент. В організації педагогічної практики можна окреслити загальні тенденції до її побудови й змісту: педагогічну практику тлумачать як компонент загального змісту освіти, орієнтований на сучасні вимоги до педагогічної професії; провідною ланкою в педагогічній практиці є процес екстеріоризації знань із відповідною апробацією фахових здібностей і можливостей; педагогічна практика має готувати майбутніх викладачів до входження в систему варіативної і диференційованої освіти у швидку адаптацію й переключення з одного виду діяльності на інший, з одного ступеня й рівня взаємовпливу на інший.

Ефективність педагогічної практики залежить від рівня теоретичного опрацювання як загальних, так і специфічних форм, методів, прийомів практичного навчання студентів. Утім, на практиці переважають загальні аспекти практичної підготовки майбутніх спеціалістів; це не стосується специфічних аспектів такої підготовки, які залежать від конкретного фаху [5].

На нашу думку, виховні можливості педагогічної практики залежать від того, як у ході її організації та проведення прогнозується результативність, особистий успіх і досягнення кожного студента, його емоційні враження. Зміст педагогічної практики реалізується через динаміку росту пізнавальної активності – від абстрактного до конкретного вирішення педагогічних завдань студентами-практикантами [5].

Успіх формування професійної самоорганізації залежить від наявності логічного ланцюжка в засвоєнні програми педагогічної практики, що об'єднує наступні ланки: засвоєння знань загального й абстрактного характеру, вивчення предметно-матеріальних джерел, понять і закономірностей, усвідомлення зв'язку і взаємозалежності цих закономірностей, формування практичних дій.

Питання практичної підготовки студентів до професійної й педагогічної діяльності завжди було одним з актуальних у науці.

Очевидною є необхідність формування іншого способу взаємодії теорії з практикою в процесі професійної освіти майбутніх педагогів, коли пізнання й перетворювальний досвід розвиваються разом. З огляду на це, взаємодія теоретичних знань і практичних навичок повинна базуватися не тільки на розробці педагогічних технологій, та запровадженні їх на практиці, а, й на одночасному формуванні педагога як носія типу свідомості.

Таким чином, кожний із зазначених компонентів є необхідним, але не достатнім для підготовки майбутнього викладача до успішної організації й проходження педагогічної практики, професійно-педагогічна спрямованість процесу формування самоорганізації студентів являє собою складну й багатопланову сукупність різних компонентів: змістового, мотиваційно-ціннісного, діяльнісно-оцінного, рефлексивного й вольового.

Література

1. Давыдов В.В. Теория деятельности и социальная практика // Вопросы философии. – 1995. – № 6. – С. 52 – 56 .
2. Зинченко В.П. О целях и ценностях образования // Педагогика, 1997. -1974. -№ 5. -С. 3-16
3. Колесникова И.А. О критериях гуманизации образования // Гуманизация образования. Теория. Практика. – СПб, 1996. – С.37-45.
4. Кондрашова Л.В. Проблемы вищої школи у світі національної доктрини розвитку освіти України // Вища освіта України. – 2003. – N 1. – С. 39-44.
5. Маслоу А. Мотивация и личность / В кн.: Теория личности в западноевропейской и американской психологии. Хрестоматия по психологии личности. – Самара: Изд. Дом “Бахрах”, 1996. – С.422-499.
6. Педагогическая практика студентов / Под. ред. В.П. Тарантея. – Минск, 1991.-206 с.
7. Рубинштейн С.Л. Принципы творческой самодеятельности (к философским основам современной педагогики) // Вопросы психологии. – 1986. – № 4. – С.12-18.
8. Слостенин В.А. Педагогическая деятельность и проблема формирования личности учителя // Психология труда и личности учителя. – Л.: ЛГПИ, 1976. – С.30-46.

УДК 370.72

Яновський А.О.

ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Анотація. В статті розглядається значення пошуково-дослідницької діяльності в формуванні творчої особистості, здатною займатися науковою діяльністю, а також надається визначення пошуково-дослідницької діяльності. В статті є визначення структури виконання пошуково-дослідницької роботи та її захисту, що дозволяє підвищити якість підготовки фахівців.

Аннотация. В статье рассматривается вопрос о значении поисково-исследовательской деятельности в формировании творческой личности, способной